

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.300

Dimarts, 18 d'octubre del 2016

SUMARI

- 1 Josep Lacreu ► L'estigma dels dialectes
- 2 Ramon Ferrer ► El diccionari del consens
- 3 Jordi Colomina ► El 'Diccionari normatiu': una contribució al benestar lingüístic dels valencians
- 4 Francesc Esteve ► Calia un altre –i ben contradictori– diccionari normatiu?
- 5 Felip Gumbau Morera ► ¿Calia un altre –i ben tendenciós– article contra el diccionari de l'Acadèmia?
- 6 Miquel Boronat ► Un diccionari possible
- 7 Magí Camps ► Tota pedra fa paret
- 8 Enllaços i convocatòries

L'InfoMigjorn de dimarts vinent serà un monogràfic
dedicat a **Joan Solà**, a cura de Neus Nogué

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 L'estigma dels dialectes

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula. Reflexions sobre la llengua*, 30/09/2016

<http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2016/09/30/lestigma-dels-dialectes/>

Hi ha paraules que sembla que tinguen impregnat en cada una de les lletres que les conformen el seu significat primitiu; i, per molt que els diccionaris s'afanyen per dotar-les de noves significacions més avinents als temps que corren, el seu sentit originari aflora recurrentment una vegada i una altra. El terme *dialecte*, sens dubte, és una d'estes paraules. Però, per a poder entendre les contradiccions amb què s'usa actualment este mot, és necessari resseguir-ne l'evolució que ha experimentat al llarg del temps. Ni que siga sumàriament.

En grec, la paraula *diálektos* significava literalment 'llengua del diàleg'. I *diàleg* feia referència al 'parlar espontani', entés per contraposició a la llengua de cultura. El *dialecte*, dins del sistema de referències conceptuals de la cultura hel·lenística, s'oposava a la *koiné*. Un concepte no es pot entendre sense l'altre. El terme *koiné* va sorgir arran de les conquestes territorials dutes a terme per Alexandre el Gran, rei de Macedònia durant el segle III abans de Crist; en el moment més àlgid de la seua expansió territorial, els seus dominis abastaven des de Jerusalem fins a determinades regions de l'Índia. La necessitat d'establir una comunicació eficaç amb els seus súbdits, ni que fóra només amb les elits dominants, féu que la varietat àtica del grec clàssic es convertira en la *koiné* del nou imperi. La llengua dels conquistadors esdevingué així la llengua comuna de les institucions del vast imperi alexandrí. És un esquema que es reproduïx sistemàticament al llarg del temps en tots els processos d'expansió territorial. L'espanyol, l'anglès i el portugués assumiren el paper de *koiné* durant el segle XV per als nadius americans; el francès passà a exercir eixe mateix paper durant els processos de colonització del XIX en una gran part del Magrib. Llengua de cultura dels conquistadors *versus* els dialectes dels conquistats. En la concepció del món antic no hi havia alternatives per a un plurilingüisme respectuós. Només hi havia, en tot cas, forces limitades per a poder doblegar els nadius dels territoris conquistats. Per això, i per res més, els bascos conserven l'eusquera. Els altres pobles de la Península, en canvi, assimilaren el llatí, la llengua dels conquistadors.

Este significat originari del mot *dialecte* és el que encara perdura en molts repertoris lexicogràfics. El *Diccionario de la lengua española* de la RAE, per

exemple, dóna com a primera accepció de l'entrada *dialecto* la «variedad de un idioma que no alcanza la categoría social de lengua»; per la seua banda, el diccionari anglés Collins definix *dialect* com «a form of a language that is considered inferior». No és necessari ampliar les referències en esta direcció. Eixe ha sigut el significat de *dialecte* durant molts segles. No fou fins a finals del segle XIX que el desenvolupament de la lingüística moderna féu que es despertara l'interés per la parla, com a expressió natural de la llengua viva, i fruit d'esta preocupació va sorgir precisament la dialectologia, la disciplina científica centrada en l'estudi de les variacions d'una llengua en un determinat espai geogràfic.

En sintonia amb esta nova perspectiva lingüística, el *Diccionari general de la llengua catalana*, de Pompeu Fabra (1932), definix la paraula *dialecte* com el «parlar caracteritzat per un conjunt de particularitats locals». Els diccionaris són, en gran part, el reflex cultural del moment en què s'han elaborat. I cal reconèixer que la normativització del català, tot i que partix del dialecte central, es féu amb una clara voluntat d'integrar respectuosament la resta de dialectes de la llengua.

Però no tot és tan senzill. I les voluntats no sempre es plasmen en realitats. Com apuntàvem al principi, les paraules arrosseguen la seua pròpia història, i en el cas concret del mot *dialecte* hi ha detalls –detalls importants, val a dir-ho– que fan que el seu sentit atàvic emergisca i es manifeste amb més o menys subtilesa o cruesa. Així, en el mateix diccionari de Fabra, tot i que es bandejà de la definició el sentit denigrant de *dialecte*, en el cos del diccionari féu servir l'abreviatura *dialectal* per a marcar certes paraules com *hui*, *prompte*, *calça* ('mitja')..., que, probablement sense ser-ne massa conscient, les relegaven en la pràctica a una categoria inferior. Esta marca és el reflex d'una indubtable perspectiva linguocèntrica. Les variants dialectals són les dels altres; les formes pròpies són la koiné.

Amb més sensibilitat i plenament conscient de la càrrega pejorativa de la marca *dialectal*, l'Institut d'Estudis Catalans optà per suprimir-la en la primera edició del seu *Diccionari de la llengua catalana*, publicat en 1995. La va suprimir, sí, però... la substituï per l'expressió «en algunes contrades». En el fons, encara que dit d'una altra manera, aparentment més respectuosa, mantenia la mateixa concepció linguocèntrica. En algunes contrades –informava el diccionari de l'IEC– es diuen paraules com *calcetí*, *condir*, *debadés*, *ningun*, *sext*, *sèptim*, *octau*, *pardal*, *pitxer*... I, és cert, per descomptat: en algunes contrades es diu això, i en altres contrades es diu *de franc*, *bigoti*, *maco*, *cerilla*, *gerro*..., que són igual de dialecte-

tals. Però unes estaven marcades i les altres no. En la segona edició del diccionari de l'Institut, amb plena consciència de l'asimetria que representaven estes referències, s'optà per suprimir totes estes acotacions territorials.

A pesar dels vaivens que hem ressenyat i de les dificultats d'utilitzar marques d'adscripció territorial en els diccionaris, això no ens hauria d'induir tampoc a rebutjar la paraula *dialecte*. Cal fer un esforç per a administrar correctament la terminologia lingüística. Usada amb criteris clars i rigorosos, pot resultar d'una enorme utilitat per a facilitar-nos un ús adequat i coherent de la llengua en cada context. A tot arreu es diu *porta*, *taula* i *finestra*, posem per cas; estes són, per tant, formes generals. I *espill*, *eixir* i *rabosa* són variants dialectals, tan dialectals, això sí, com *mirall*, *sortir* i *guineu*: unes es diuen en uns llocs i les altres en uns llocs diferents. Totes són dialectals, i no passa res. Al contrari: els parlants tenen motius per a sentir-se orgullosos de les seues variants. I amb orgull i estima és natural que en cada àmbit es facen servir les formes pròpies; alhora, per a facilitar la comunicació i la intercomprensió mútua és desitjable el coneixement de les variants d'altres dialectes. Amb un plantejament simètric i respectuós, sense relegar uns dialectes sobre altres, tots ens enriqueim.

Vegeu també, del mateix autor, "[El policentrisme convergent](#)" (blog *Pren la paraula*, 14/10/2016)

2 El diccionari del consens

Ramon Ferrer

Levante-EMV, 29/09/2016

<http://www.levante-emv.com/opinion/2016/09/29/diccionari-consens/1472930.html>

Hem hagut d'esperar quasi tretze anys per a veure l'obra que esta vesprada presentarem a la societat valenciana, i molt especialment a tots els usuaris de la nostra llengua, principals destinataris de l'obra cabdal de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua: el *Diccionari normatiu valencià* (DNV). Com a president – no puc negar-ho–, hui és un d'eixos dies en què pots sentir-te ben orgullós del treball col·lectiu de la institució, de cadascun dels membres que han format i formen part de l'Acadèmia. En este llarg camí tots han aportat els seus coneixements personals, la seua sapiència i l'estima per la llengua.

El temps ha jugat a favor nostre. Eixe temps inexorable que sempre dóna i lleva raons, ha permés fer un treball minuciós, ponderat, meditat i inclusiu, sense presses, per a aconseguir una gran obra, fruit del consens, de l'entesa i de la concòrdia entre tots els acadèmics. Qui ho anava a dir en 2001.

El *Diccionari normatiu valencià*, aprovat al gener del 2014, ha rebut durant estos dos anys i mig més de dotze milions de consultes a través de les xarxes socials: el web de l'AVL, les aplicacions per a mòbils, les tauletes tàctils... Uns milions de visites –i no en són pocs–, que han propiciat una important difusió i que han demostrat clarament la seua necessitat.

La versió impresa, edició que presentem hui a les sis de la vesprada en el monestir de Sant Miquel dels Reis, recull 90.000 vocables, dels quals uns 8.000 apareixen per primera vegada publicats en un diccionari. Paraules genuïnes valencianes, d'ús habitual entre la nostra gent i en els nostres pobles, que l'Acadèmia incorpora per a posar-les en valor.

Amb la publicació del *Diccionari normatiu valencià*, estic convençut que fem un bon servici als ciutadans, a tots aquells que pensen i senten en valencià i que estimen la seua llengua. Des d'esta tribuna, vull afirmar que hem fet un diccionari per a tots, del qual ens sentim ben satisfets i orgullosos.

Però el nostre diccionari vol ser una obra participativa. Al llarg dels dos anys que han passat des de la seua aprovació, l'Acadèmia ha continuat incorporant paraules en la seua base de dades a proposta, en ocasions, dels usuaris, que amb els seus suggeriments, comentaris i aportacions han propiciat l'entrada de noves paraules al DNV.

Si l'Acadèmia Valenciana de la Llengua va nàixer amb l'objectiu de tancar el conflicte lingüístic enquistat des dels anys setanta, crec honestament que la institució que represente i que tinc l'honor de presidir ha col·laborat de manera clara a tancar velles ferides i a obrir una via d'esperança per a aconseguir la pervivència de la nostra llengua.

Estem en el camí correcte. L'esforç col·lectiu de la societat civil, integrada per mestres i professors, estudiants i pares, institucions, empresaris, associacions culturals i cíviques, i els mitjans de comunicació, propiciarà que el valencià siga cada dia més estimat i respectat per tots els ciutadans de la Comunitat Valenciana.

Des de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, ara amb noves il·lusions després de la recent renovació d'un terç dels seus membres, continuarem treballant per

la llengua i per la cultura dels valencians, i també per buscar un punt de trobada amb aquells que hui ens veuen diferents. La llengua reclama unió i no divisió.

L'Acadèmia, ho hem dit sempre, és la institució de tots els valencians, on estan representades les distintes sensibilitats lingüístiques. Eixe va ser l'encert del seu inici i per eixa senda caminarem en el futur. L'exemple d'acadèmics com Pere Maria Orts, Ramon Arnau o Josep Lluís Doménech, recentment traspasat, ens farà millors.

Hui és un dia d'alegria. Els valencians tenim el nostre propi diccionari, el *Diccionari normatiu valencià*. La llengua guanya i els valencians també. Celebrem que som un territori, una comunitat o un país amb una llengua pròpia, amb una identitat, i sentim amb plenitud i satisfacció l'orgull de ser valencians.

Sobre la presentació del DNV, vegeu [“El diccionari de la concòrdia”](#), de Joan Carles Martí (*Levante-EMV*, 30/09/2016), [“L'AVL presenta l'edició en paper del seu Diccionari Normatiu Valencià”](#), de F. Javier Argente (*La Veu del País Valencià*, 29/09/2016), [“La Acadèmia publica el diccionari que el PP intentó parar porque reconoce que valenciano y catalán son la misma lengua”](#), d'Adolf Bertran (*eldiario.es*, 29/09/2016) i [el vídeo de la presentació fet per l'AVL](#). Vegeu també [“Paraules que ja no són barbarismes segons el DNV”](#), de Felip Gumbau Morera (*Núvol*, 25/09/2016), [“Jo confesse”](#), de Rudolf Ortega (*El País*, 21/02/2016) i [l'índex complet de Comentaris al Diccionari normatiu valencià](#), d'Eugeni S. Reig, que pròximament actualitzarà per comparar-los amb l'edició en paper del DNV.

3 El 'Diccionari normatiu': una contribució al benestar lingüístic dels valencians

Jordi Colomina

VilaWeb, 09/10/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/el-diccionari-normatiu-una-contribucio-al-benestar-linguistic-dels-valencians/>

Ja es troba en les llibreries el *Diccionari Normatiu Valencià* (DNV) de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL). Començat a elaborar l'any 2001, és el nostre primer diccionari natiu digital, i s'ha pogut beneficiar, per tant, dels nous recursos telemàtics. Així, gràcies a la consulta de la freqüència d'ús en internet, el DNV és el primer diccionari que per a denominar el 'conjunt de danses i torres humanes que obrin la processó de la festivitat de la Mare de Déu de la Salut, patrona d'Algemesí', adopta la forma *muixeranga*, usada en 123.000 pàgines web. Altres diccionaris, no nadius digitals, opten per variants molt menys usades, com ara el diccionari de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana (RACV), que prioritza *moixaranga* (amb només 3.650 aparicions en Google), o el de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que proposa *moixiganga* (amb només 413 resultats). En l'opció per la forma *muixeranga*, l'AVL ha tingut també en compte que és la que han usat grans escriptors com ara Emili Beüt, J. Fuster, V.A. Estellés o Joan F. Mira.

El DNV és un diccionari laic, que prioritza les accepcions no confessionals. Així, definix *fiesta* com a 'conjunt d'actes amb què es commemora un fet important del passat o se subratlla la transcendència d'un fet actual', i dóna com a exemples la 'fiesta del 9 d'Octubre' i les 'Festes de Moros i Cristians', mentre que altres diccionaris, com el de l'IEC, la definixen com al 'dia que l'Església destina a celebrar Déu, la Verge Maria i alguns sants'. Igualment, el DNV és un diccionari no sexiste, que definix al mateix nivell casos com ara *home / dona del temps* i *home / dona de palla*.

Com a diccionari elaborat en el segle XXI, ha incorporat els principals avanços de la lexicografia moderna. S'interessa per l'oralitat, tan necessària en l'era de les comunicacions audiovisuals, i proporciona la pronunciació de totes les paraules arreplegades (més de 93.000). És ric en tèrmins propis dels llenguatges d'especialitat: més de 60.000 entrades i accepcions porten marques temàtiques, des de les més de 6.000 pròpies de botànica, les més de 3.000 de química, patologia i zoologia, les més de 2.000 d'agricultura, biologia, dret, història i medicina, fins a les més de 500 d'informàtica o les més de 200 de sexologia.

És el primer diccionari que arreplega tots els gentilicis dels pobles a on es parla la nostra llengua i els més importants de la resta del món (més de 2.000), entre els quals en trobem de recents i usats ben a sovint, com ara *saforenc*, 'natural o habitant de la comarca de la Safor' (14.000 aparicions en Google) o *ebrenc*, 'de les terres de l'Ebre' (160.000 aparicions).

Les definicions sempre han de poder substituir els tèrmins definits, raó per la qual s'han eliminat els antiquats 'relatiu o pertanyent', 'dit de' o 's'aplica a'. Així, l'adjectiu *valencià* es definix com a 'de la ciutat de València, de la Comunitat Valenciana o del valencià, o que hi té relació'. I totes les accepcions presenten sempre definició explícita, sense limitar-se a marcar-les com a 'figurades' (com fa el diccionari de l'Enciclopèdia Catalana) o 'per extensió' (el de l'IEC), com es pot comprovar en el segon significat de *garbellar*, en el DNV definit explícitament com a 'seleccionar rigorosament'. Les diverses accepcions s'ordenen per la freqüència d'ús i no s'incorporen les basades en motius etimològics, com ara en *vandalisme*, que només es definix com a 'destrucció de béns públics o privats...', enfront d'altres diccionaris, com el de l'IEC, que dóna com a primer significat d'esta paraula 'devastació pròpia dels antics vàndals'.

Coincidint amb l'interés de la lexicografia moderna per la fraseologia, el DNV arreplega més de 4.000 locucions, de les quals 1.200 són verbals, 800 adverbials, 350 adjectives i 300 oracionals. Vejam-ne sis, com a tast, per a fer boca (les sis absents del diccionari de l'IEC): *sopar de pa i porta*, usada per Joan F. Mira, Ferran Torrent i Víctor Labrado; *com el puny o com a punys* (Teodor Llorente, Josep Lozano, Toni Cucarella); *clar i ras* (Luís Galiana, Xavier Casp, Estellés); *fer eixir els cabells verds* (Josep Pasqual Tirado, Rodolf Sirera, Manel J. Arinyó); *la paraula és l'home* (Casp, Lozano, Cucarella); i *torna-li!* (Enric Valor, Eduard Mira, Joan Olivares).

Criteris d'elaboració del DNV

En el 'Dictamen sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià', aprovat per l'AVL en el 2005, s'afirma que 'el valencià té la mateixa jerarquia i dignitat que qualsevol altra modalitat territorial de la llengua compartida, i presenta unes característiques pròpies que l'AVL preservarà i potenciarà d'acord amb la tradició lexicogràfica i literària pròpia, la realitat lingüística valenciana i la normativització consolidada a partir de les Normes de Castelló'. Seguint este principi, en l'elaboració del DNV s'ha intentat harmonitzar dos criteris bàsics: la recuperació i la prioritització de les variants valencianes genuïnes, vives, ben documentades en els clàssics i avalades per l'etimologia i per la tradició literària i lexicogràfica; i la convergència amb les solucions adop-

tades en els altres territoris on es parla el nostre idioma, a fi de garantir la seua cohesió.

El DNV és, per tant, un diccionari general de la llengua compartida que, pel fet d'estar elaborat des de València, dóna preferència a les paraules, a les accepcions i als fraseologismes propis del valencià, i els incorpora per primera vegada quan eren absents en els diccionaris anteriors, però que també inclou tot el corpus lexicogràfic normatiu propi de les altres terres on també es parla la nostra llengua.

Uns quants exemples de recuperacions i de prioritzacions

Com a mostra de la manera de procedir en l'elaboració del DNV, donarem una trentena de casos –entre els centenars possibles– d'incorporacions, com a formes principals, de paraules, variants i significats absents en el diccionari de l'IEC, o de prioritzacions diferents a les adoptades per esta institució. Entre parèntesis, donem alguns dels autors que les han avalades usant-les en la seua obra.

El DNV incorpora com a formes principals paraules com ara *cotó-en-pèl*, 'cotó desengreixat, blanquejat [...] usat en medicina, cosmètica o higiene' (Carmelina Sánchez-Cutillas, Isa Tròlec, Isabel-Clara Simó); *comboi*, 'activitat festiva, diversió col·lectiva', 'entusiasme, il·lusió' (Martí Domínguez, Josep Lozano, Josep Piera); el valencià septentrional *llarg-estés*, 'estés i allargat en terra' (Vicent Tomàs i Martí, Joan Andrés Sorribes, Josep Palomero); *bambar*, 'rodar, vagar, passejar ociosament, sense fer res' (*El Mole*, Josep Piera, Ferran Torrent); *rebolicar(-se)* (i *rebolicat* i *rebolica*), 'desordenar...', 'girar-se l'oratge...', 'alterar-se...' (Miquel Adlert, Josep Iborra, Josep Mascarell); i *repret*, 'acció de revisar i apretar els pernns de les campanes abans de voltejar-les, feta pels campaners de la catedral de València el dia de sant Llorenç' (Josep Miquel Bausset, diccionari de la RACV).

En alguns casos, el DNV incorpora, generalment com a prioritàries, accepcions com ara *basca* (i *bascós*), 'calor sufocant...' (Eduard Escalante, Constantí Llobart, Isa Tròlec); *atrotinat*, 'que actua sense reflexió...' (Estellés, Casp, Enric Lluch); *aterrar*, 'omplir o cobrir amb terra...' (Fuster, Pere Maria Orts, diccionari de la RACV); *raonar*, 'parlar, dialogar, conversar' (Sor Isabel de Villena, Estellés, Piera); i *assentar-se*, 'posar sobre un suport...' (Anselm Turmeda, Sant Vicent Ferrer, Joan Maragall).

En nombrosos casos, per fidelitat a la llengua medieval i a l'ús hodiern valencià, el DNV prioritza –és a dir, recomana– variants com ara *orde*, *estrela*, *hui*, *huit* (i *díhuit* i *huitanta*), *juí* i *servici*. En algunes ocasions, incorpora com a formes

principals variants com ara *bàlsem* (Antoni Canals, Jaume Roig, Sor Isabel de Villena), *febra* (Jaume I, Ausias March, Joan Maragall), *clevill* (Carles Ros, Carles Salvador, Bernat Capó), *bambolla* (Ramon Llull, Francesc Alegre, Jaume Roig), *argilaga* (Antoni Genebreda, Jaume Roig, Carles Salvador), *bollir* (Sant Vicent Ferrer, Joan Roís de Corella, Joanot Martorell), *arrunsar* (Jaume Roig, Sor Isabel de Villena, *Somni de Joan Joan*), *celest* (Ausias March, Teodor Llorente, Estellés) i *papagall* (documents del segle XIII, Frederic Soler, Joaquim Martí i Gadea).

El DNV incorpora com a formes úniques els femenins *coenta* (Constantí Llobart, Carles Salvador, Ferran Torrent), *lluenta* (Lluís Galiana, Estellés, Carme Miquel) i *puudenta* (documents del segle XIII, Sant Pere Pasqual, Joan F. Mira); i, com a formes principals, *ois* o *oix*, ‘nàusees’, ‘repugnància’ (Fuster, Casp, Estellés), *anou* (Pere Antoni Beuter, Joan Porcar, Estellés), *albarzer* (Valor, Casp, Estellés), *secar* (Sant Vicent Ferrer, Jaume Roig, Joan Roís de Corella) i *hòmens* i *jóvens* (generals en els clàssics i en el valencià actual).

Pel benestar lingüístic dels valencians

El DNV ha volgut que tots els valencians, tant els partidaris d'un model de llengua més acostat a la realitat del valencià viu com els partidaris de la convergència amb les altres varietats de la llengua compartida, es senten còmodes usant el valencià normatiu.

Josep M. Nadal ens ha fet vore com les persones ‘mantenen connexions emocionals amb les llengües que parlen’ i com ‘els sentiments lingüístics estan relacionats amb la construcció de les identitats’. Estic d'acord amb ell i pense que el DNV, recuperant i prioritzant paraules i expressions vives valencianes, hereues de la llengua dels nostres escriptors clàssics, i mantenint les que, igualment hereues de la llengua medieval, ens agermanen amb les altres varietats de la llengua compartida, ajudarà a millorar l'autoestima dels valencians i ens farà sentir-nos més segurs i més còmodes a l'hora parlar i escriure normativament l'idioma propi.

Contribuirà, en definitiva, al nostre benestar lingüístic i millorarà la convivència entre les diverses sensibilitats presents en la nostra societat. I tot això, esperem-ho, farà augmentar l'ús social de la nostra estimada llengua valenciana.

Parlament pronunciat en l'acte de presentació del Diccionari normatiu valencià el dia 29 de setembre del 2016 en l'església del monestir de Sant Miquel dels Reis.

4 Calia un altre –i ben contradictori– diccionari normatiu?

Francesc Esteve

VilaWeb, 29/09/2016

<http://www.vilaweb.cat/noticies/caliam-un-altre-i-ben-contradictori-diccionari-normatiu/>

Calia un altre diccionari normatiu? I, a més, un diccionari fortament discrepant respecte al de l'Institut d'Estudis Catalans? Segons l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, es veu que sí, perquè acaba de presentar l'edició en paper del seu *Diccionari normatiu valencià*. Aquest diccionari, que ja fa un parell d'anys que es pot consultar en línia i que l'AVL considerava obert al públic i en procés de revisió, sembla que ja pot donar-se per acabat i definitiu.

Però a més de discrepant, calia publicar ara un diccionari contradictori, deficient i irresponsable? Perquè –diguem-ho clar des del començament– el *Diccionari normatiu valencià* (DNV) constitueix una monumental irresponsabilitat, indigna d'una entitat pública i d'una institució que forma part de la Generalitat Valenciana.

Semblava que l'AVL havia pres un bon rumb quan, precisament durant l'elaboració d'aquest diccionari i en les definicions de *català* i *valencià*, reconeixia per primera vegada i de manera inequívoca que es tracta de dues denominacions de la mateixa llengua. I més encara quan, en un gest de dignitat, l'AVL resistia les pressions del govern valencià del PP, que li exigia continuar presentant valencià i català com a idiomes diferents. Això, però, ha durat poc: l'AVL pot reconèixer que *valencià* i *català* són sinònims, però en la pràctica actua com si fossen dues llengües diferents, amb normes diferents segons les fronteres autonòmiques.

Per començar, l'AVL ha elaborat un diccionari, dit precisament *normatiu*, sense gens de coordinació i amb greus contradiccions respecte a l'altra –més ben dit, la primera– institució normativa: l'Institut d'Estudis Catalans. L'IEC no és solament institució de referència normativa per llei –com ho és l'AVL–, sinó que, a més, ho és per història (amb més d'un segle d'existència), per la representació de tots els parlars i territoris i, sobretot, per l'obra feta (és l'entitat responsable de la major part de la tasca normativitzadora).

El *Diccionari normatiu valencià* deu ser un dels pocs del nostre entorn amb l'adjectiu *normatiu* en el títol, cosa ben anòmla en el context cultural actual. Les 'acadèmies' o institucions de referència de les llengües del nostre entorn, com la resta de les institucions de països avançats, esperen guanyar-se l'autoritat

pels seus fets, no pas la invocació a l'obediència deguda. Ara, quan un diccionari es declara normatiu, hauria d'actuar en conseqüència i complir la funció fonamental de la normativització: unificar el lèxic de referència, fixar-ne el significat i, sobretot, allò més bàsic: oferir-ne una forma gràfica única. Sols en casos excepcionals i molt justificats se sol admetre més d'una opció gràfica, perquè només si els usuaris disposen d'una forma unificada i permanent, aquesta podrà actuar com a referent –encara que potser no coincidirà del tot amb la pronúncia espontània– i es podrà aprendre i reproduir. Citem un cas ben conegut: què guanyariem promovent totes les variants –d'altra banda, ben vives, arrelades i documentades– dels pronoms personals *nosaltres* i *vosaltres* (*nosatres, nosotros, mosatros, natros, naltros...*)? Doncs precisament el diccionari que es proclama *normatiu* és, de tots els actuals, el que més actua en la direcció contrària: com a diccionari *descriptiu* i *dialectal*. Però amb la greu conseqüència que, pel fet de presentar-se com a *normatiu*, el *totum revolutum* de paraules i variants que recull esdevenen automàticament 'normatives', encara que puguin etiquetar-se com a 'col·loquials' (comparem-ho: *bufat, mamat* i *torrat*, com a sinònims de *begut* o *embriac*, són col·loquialíssims i alhora i, sense disputa possible, normatius).

En comptes de seguir una línia coherent amb la normativització consolidada i amb caràcter 'normatiu' que invoca, el DNV multiplica fins a arribar a centenars –potser fins i tot algun miler– les formes dobles: *argelaga* i *argilaga*, *esmorzar* i *almorzar*, *cranc* i *carranc*, *divorci* i *divorç*, *esbarzer* i *albarzer*, *caminar* i *acaminar*, *mostrar* i *amostrar*, *llegó* i *llogó*, *bardissa* i *albardissa*, *llagostí* i *llangostí*, *dragó* i *andragó*. I, a més, en un bon grapat d'aquests casos, l'AVL dóna preferència a les formes amb menys tradició gràfica, les més allunyades de la base etimològica o les més restringides en extensió dialectal: *bacallar* (i no *bacallà*), *cagarnera* (i no *cadenera*), *falaguera* (i no *falguera*), *mitat* (i no *meitat*), etc.

Però la cosa no s'acaba en simples i freqüents dobles. Són abundants les paraules que es poden escriure 'correctament' de tres i fins i tot de quatre maneres diferents! Així, prenent simplement el camp de la botànica, comprovarem com de fèrtil és el DNV. Podem escriure indistintament *albarzeral*, *albarzerar* i *esbarzerar*; *xiprerar*, *ciprerar* i *ciprerar*; *falguerar*, *falaguerar* i *falagueral*; *lletsó*, *llicsó* i *lletissó*. De fet, arriba fins a quatre possibilitats en *ametlerar*, *ametlral*, *ametlleral* i *ametllerar*; *noguerar*, *nogueral*, *anouerar* i *anoueral*; *llimerar*, *llimeral*, *llimonerar* i *llimonerar*; *nesplerar*, *nespleral*, *nispreral* i *nisprerar*. I tot plegat no es limita tampoc al lèxic, perquè toca també la morfologia: es poden escriure indistintament centenars de paraules amb les terminacions *-eixement* o *-eiximent* (*coneixement* o *coneiximent*, *creixement* o *creiximent*), *-ista* o *-iste* (*espor-*

tista, esportiste, a més de *deportista* i *deportiste*) o *-esa* o *-ea* (*tristesa* o *tristeia*, *riquesa* o *riquea*).

Precisament per aquest caràcter 'normatiu' no s'entén quin significat té l'etiqueta de 'col·loquial' aplicada a simples variants gràfiques o de pronunciació, més pròpies d'un diccionari descriptiu o dialectal, que és sovint l'orientació que sembla prendre el DNV. Reprenent l'exemple de *nosaltres*, seria com si el DNV recollís com a 'col·loquials' *nosatros*, *nosatres*, *mosatros*, *natros* (o *atres* per a *altres* o *consevol* per a *qualsevol*), cosa que, amb bon criteri, no fa. Però el DNV es complau en aquesta línia dialectalista d'inclusió de variants formals, moltes de les quals ja han estat àmpliament superades per a la majoria dels usuaris, que coneixen i usen només les formes de referència. Per això, no es veu gens clar el sentit d'incloure *acaminar*, *amostrar*, *conseguir* o *escomençar*, ni per què només les dues darreres s'etiqueten com a 'col·loquials'. I la mateixa cosa cal dir de *sancer* per *sencer*, *llauger* per *lleuger*, *llançol* per *llençol*, *gavinet* per *ganivet*, *cluixir* per *cruixir*, *giner* per *gener*, *llogó* per *llegó*, *llògic* per *lògic*.

I en molts d'aquests casos es fa difícil endevinar quin és el criteri, si n'hi ha cap, que governa l'admissió d'aquestes variants, perquè davant un mateix fenomen, el DNV sembla actuar de manera arbitrària: recull *sancer*, *llançol* i *llauger* però no *jagant* (*gegant*) ni *calandari* (*calendari*) ni la variant *jauger*. Admet *giner* (*gener*) i *llogó* (*llegó*), però no *gineta* (*geneta*) ni *ginoll* ni *llogir*. Acull la metàtesi (transposició de sons) de *gavinet*, però no la de *llangonissa*, que és ben antiga i té una extensió dialectal segurament superior. *Cluixir* es considera 'col·loquial' respecte a *cruixir*, però, amb el mateix fenomen fonètic, *clossa* no ho és respecte a *crossa*. S'inclouen *llògic* i *llegítim*, però no *lliteratura* o *llingüístic*, que potser tenen un ús més ampli.

A banda, l'etiqueta 'col·loquial' també dóna entrada a una sèrie de castellanismes no admesos per la immensa majoria dels altres diccionaris de referència, castellanismes que ja tenen un equivalent genuí ben conegut i estès: *antepassat*, *enterar-se*, *quarto* (només com a 'habitació'), *tamany*, *tipo*, *tonto*, *vago*, *xiste* o *xillar*, o fins i tot un calc tan clar i recent com *agulletes*. Però ben sovint els castellanismes no presenten cap restricció com a 'col·loquials' i s'admeten sense cap marca: *alcançar*, *arrastrar* i *arrastre*, *despedir*, *precís* ('necessari'), *sarpa*, etc. I això que el DNV ha fet algunes rectificacions respecte al *Diccionari ortogràfic i de pronunciació*, que anava molt més enllà, amb entrades com *enfermer*, *manguera*, *toldo* o *xorra*, ara suprimides.

Podríem pensar que aquesta línia de l'AVL es limita a la llengua general i no afecta la terminologia especialitzada, un camp en què la univocitat entre forma i

significat és una exigència i en què cal respectar al màxim els termes consolidats. Però això no és així ni de bon tros. Així, el DNV admet *orgue* com a sinònim d'*òrgan* i, per tant, es pot parlar del fetge o del cor com a 'orgues', igual com podem referir-nos, sense cap restricció, als 'orgues reproductius' o als 'orgues de govern' de la Generalitat o de la Unió Europea. Semblantment, *número* pot equivaldre a *nombre* sense cap limitació i, en conseqüència, poc es pot objectar si algú ara vol escriure sobre els 'números enters', 'racionals', 'irracionals' o 'imaginaris'. De fet, el DNV ja va alternant –no se sap si per error o amb consciència– l'ús de *número* en comptes de *nombre* en les definicions (vegeu les veus *aliquanta*, *alíquota*, *clau 3*, *googol* o *googolplex*). En una línia semblant, *fulla* pot utilitzar-se com a *full* (p. ex. una 'fulla de paper' o una 'fulla de càlcul'), però –aquesta sí– reservada només a àmbits col·loquials.

Com en tants aspectes, l'AVL arriba a contradir les seues pròpies obres i criteris. Així, mentre que el seu *Vocabulari jurídic* només dóna *crida i cerca* per a l'ordre donada per l'autoritat judicial a la governativa per a perseguir i arrestar un delinqüent (equivalent al castellà *busca y captura*), el DNV presenta *crida i cerca* com a terme 'antic' i prescriu l'ús de *busca i captura*, que ni tan sols figura en el seu *Vocabulari jurídic*. Semblantment, el *Vocabulari jurídic* no recull *barco* i presenta només *vaixell*, però *barco* figura sense cap restricció en el DNV. La *cerca* és definida com a 'examen dels elements d'un conjunt de dades a fi de trobar les que tenen una forma determinada', que no sabem si coincideix o no amb el concepte de *busca* pel fet que aquest darrer es defineix igual, però amb l'afegit específic que és 'generalment seqüencial'. Ara bé, en qualsevol cas, el dispositiu que fa les cerques, encara que no siguin 'seqüencials', cal anomenar-lo preferentment *buscador* i no *cercador*.

Concloquem. Si es tracta de la mateixa llengua i si aquesta té altres institucions reconegudes com a referència normativa –i recordem-ho: anteriors a l'AVL i responsables de la major part de la tasca normativitzadora–, no hauria de ser un imperatiu col·laborar-hi estretament i fixar les normes en comú, no sols per rigor acadèmic i institucional, sinó sobretot en benefici dels usuaris? I l'AVL no hauria d'haver aclarit primer els seus criteris –massa sovint deficients i contradictoris– abans de llançar-se a publicar una obra que es reclama 'normativa'?

El resultat, ben deplorable, és que ara tenim normes discrepants en centenars de punts de la normativa gràfica i lèxica. Allò que és normatiu o preferent per a l'AVL no ho és segons la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans i a la inversa. No sabem si l'AVL ha pretès elaborar un diccionari només per a l'àmbit estret del País Valencià o per a tota l'àrea del català. Tampoc no es veu clar si

té la pretensió d'assumir de debò la unitat lingüística que proclama i treballar, com caldria, amb l'Institut d'Estudis Catalans, però també amb l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i les universitats i les administracions públiques, si més no, amb les valencianes.

Amb una llengua amb tants problemes d'ús social seria molt saludable actuar amb responsabilitat –i no com una simple unitat administrativa amb mentalitat autonòmica i particularista–, a fi d'oferir una obra ben feta i útil per a tots els usuaris de la llengua, i no afegir més entrebancs a la normalitat pel cantó de la normativa. Si algú s'anomena 'acadèmic' i pretén imposar obres 'normatives', té com a mínim l'obligació de respectar l'obra consolidada i, si cal revisar-la, fer-ho amb rigor, visió global i coherència, coses que es troben massa a faltar en el *Diccionari normatiu valencià*.

Nota. He escrit aquest text sense haver vist l'obra impresa. He suposat que l'edició electrònica actualitzada del DNV coincideix amb la versió en paper.

Vegeu també, del mateix autor, [“Falses credencials per al ‘benestar lingüístic’”](#) (La Veu del País Valencià, 15/10/2016), i la resposta de Jordi Colomina [\(“Bones raons per al benestar lingüístic”\) aquí](#).

5 ¿Calia un altre –i ben tendenciós– article contra el diccionari de l'Acadèmia?

Felip Gumbau Morera

El filòleg i tècnic lingüístic valencià Francesc Esteve va escriure un article titulat «Calia un altre –i ben contradictori– diccionari normatiu?», que es va publicar a *Vilaweb* el 29 de setembre, just el dia en què l'Acadèmia Valenciana de la Llengua presentava en paper el *Diccionari normatiu valencià*. L'article es pot sintetitzar de la manera següent: per un costat, fa una esmena a la totalitat; per l'altre costat, fa esmenes parcials, com ara doblats, contradiccions, castellanismes, etc. L'objectiu d'aquest escrit és fer veure que l'article esmentat és parcial i tendenciós perquè només mostra als lectors una part de la realitat amb la clara finalitat de desprestigiar el diccionari de l'Acadèmia.

¿Calia el diccionari de l'Acadèmia?

Comencem pel principi. La pregunta que formula el títol de l'article ja porta incorporat un *no* com a resposta. De fet, l'escrit s'hauria pogut titular: «No calia

un altre diccionari normatiu». L'argument que adduïx l'autor és que ja tenim el diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), de manera que el diccionari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (DAVL) no calia. La pregunta que no es formula l'article (ni la respon, evidentment) és esta: ¿calia el *Diccionari valencià* que va editar l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana juntament amb la Generalitat Valenciana l'any 1995, just el mateix any en què es publicava el DIEC? Si de cas, no molestava perquè no aportava divergències respecte al DIEC; però ¿calia?

Una altra qüestió que no planteja l'escrit (ni la respon, no cal dir-ho) és la següent: ¿calia que l'IEC publicara la segona edició del DIEC l'any 2007 sabent que l'Acadèmia estava elaborant un diccionari des del 2002? La resposta de Francesc Esteve la podem intuir: com que, segons ell, l'Institut és la institució normativa de referència perquè té més d'un segle d'existència, representa tots els parlars i és la mare de la normativa, l'IEC té molta més autoritat moral que l'Acadèmia, de manera que l'AVL no deu publicar cap diccionari (ni cap text normatiu, entenem) sense consensuar-lo amb l'Institut, perquè, si no, comet una «monumental irresponsabilitat, indigna d'una entitat pública i d'una institució que forma part de la Generalitat Valenciana» (poca broma).

Ara bé: l'autor reconeix alhora que l'Acadèmia també és una institució de referència normativa per llei, de manera que, a nivell legal, té la mateixa autoritat que l'IEC, malgrat que siga tractada com a innecessària o directament com a inexistent; podríem dir que són dos institucions equivalents. Aleshores, ¿per què l'IEC va publicar el DIEC2 l'any 2007 sabent que l'Acadèmia estava elaborant un diccionari des del 2002? ¿I per què l'Acadèmia va publicar la gramàtica sabent que l'IEC estava preparant la seua? ¿I per què l'IEC reforma els accents diacrítics unilateralment? Com vaig escriure en un altre article inclòs en el llibre [Terres de cruïlla](#) (2013), que una llengua tinga dos institucions normatives no és cap problema (el castellà en té 22, crec), sinó que el problema és que no hi haja consens entre elles (dos no s'estimen si un no vol, diuen). Però pareix que Francesc Esteve té més informació que nosaltres i sap qui té la culpa de la manca de consens i de coordinació: l'Acadèmia Valenciana de la Llengua per la seua irresponsabilitat «monumental» i «indigna» (paraules majors).

Per a acabar este apartat, cal matisar dos idees. Primer, l'autor diu que l'Institut té més d'un segle d'existència, de manera que insinua que l'Acadèmia no té prou entitat perquè és molt recent, però en realitat té darrere dos precedents no menors per als valencians: les Normes de Castelló (1932) i l'Institut d'Estudis Valencians (1937). I segon, l'autor diu que l'Institut representa tots els parlars,

de manera que insinua que l'Acadèmia no ho fa, quan realment el diccionari valencià arreplega totes les paraules del DIEC, és a dir, «respecta l'obra consolidada», encara que Esteve diu que no. De fet, la realitat és ben bé la contrària: el diccionari que no té la «visió global» que reclama Esteve és el DIEC, que no arreplega paraules valencianes com *muixeranga*, *fartó*, *picadeta*, *cotó-en-pèl* o *tabalada*, entre moltes altres, que el diccionari de l'Acadèmia sí que inclou. Però Esteve va encara més enllà: insinua que el DAVL es cenyix a l'àmbit valencià, cosa que hem vist que és falsa, i declara infundadament que «no es veu clar si té la pretensió d'assumir de debò la unitat lingüística que proclama». Ja sabem que la unitat de la llengua («el bon rumb») és la primera preocupació de certs filòlegs, per davant de l'ús social de la llengua i del model lingüístic. Però, ¿què és la unitat de la llengua? ¿És escriure *café*, com fa el DIEC, o és proposar *café* (o *café*), com fa el DAVL? ¿Quin criteri «unix» més, amics lectors: el que exclou o el que inclou?

¿És en realitat un diccionari ple de defectes?

En relació al nom, estic d'acord amb l'autor que al diccionari li sobra l'adjectiu *normatiu*; si l'Acadèmia s'encarrega de la normativa del valencià, el diccionari que publica ja sabem que és normatiu. D'altra banda, una de les crítiques que fa Esteve del DAVL és que és un diccionari «fortament discrepant respecte al de l'Institut d'Estudis Catalans». Reconec que té raó i reconec que no m'agrada que hi hagen discrepàncies. Ara bé: després d'haver fet un estudi bastant exhaustiu de les entrades exclusives que conté el diccionari de l'Acadèmia (el meu temps m'ha costat), vaig arribar a la conclusió que la gran major part d'eixes entrades exclusives eren positives i necessàries. Ho demostro en l'article «Les aportacions del *Diccionari normatiu valencià*», publicat l'any 2005 per Taula de Filologia Valenciana en el número 5 de la revista *Aula de Lletres Valencianes*. Encara més: vaig arribar a la conclusió que el diccionari de l'Acadèmia calia i molt, tant per mèrit propi com per demèrit del DIEC2, el qual deixa fora moltes i moltes paraules necessàries. Heus-ne ací una mostra mínima:

- Neologismes: *allargador*, *baguet*, *crac*, *debacle*, *napolitana*, *pàdel*, *xatejar*...
- Préstecs: *'airbag'*, *'catering'*, *'mozzarella'*, *'sexy'*, *'souvenir'*, *'taekwondo'*...
- Lèxic genuí: *apreci*, *garrama*, *mascletada*, *comboi*, *fidueada*, *templat*...
- Lèxic col·loquial: *apardalat*, *cabrejar*, *cubata*, *emparrat*, *marxós*, *pillo*...
- Locucions: *en un bufit*, *fer cosa*, *no dir ni xufa*, *fer com fan no és pecat*...

L'article d'Esteve obvia els aspectes positius del diccionari de l'Acadèmia, que deuen ser el 95% de l'obra, i es centra en els defectes (el 5%). No ho critico:

està bé que es comenten els defectes del diccionari. Però no pot ser que el lector acabe de llegir l'article i tinga la sensació que tota l'obra està malament, perquè, a més de faltar a la veritat, fem mala publicitat d'un diccionari de la nostra llengua que té una qualitat força digna. Si el que volem és perdre adeptes a la causa valencianista/catalanista, l'article de Francesc Esteve va d'allò més ben encaminat.

¿És un diccionari normatiu o descriptiu i dialectal?

Una de les crítiques que fa l'autor és que el diccionari de l'Acadèmia es declara normatiu, quan resulta que, segons ell, és «descriptiu i dialectal». Este debat ja el van tindre Pompeu Fabra i Antoni Maria Alcover, per això no es van avindre i van escriure dos obres diferents: Fabra va escriure el *Diccionari general de la llengua catalana* i Alcover, juntament amb Moll i Sanchis Guarnier, va escriure el *Diccionari català-valencià-balear*. L'Institut d'Estudis Catalans, fabrià a ultrança, es va encarregar de desprestigiar el millor diccionari de les llengües romàniques tatxant-lo de «descriptiu i dialectal» i deixava ben clar que *no és normatiu*. A mi encara m'ha arribat eixa cançó a la facultat de Filologia i encara la seguixc sentint als instituts: el DCVB està bé, però *no és normatiu*. Malgrat tot, l'Alcover-Moll transmet passió per la llengua i satisfacció com a parlant, cosa que u no troba a penes en el DIEC. I resulta que en 2014 ix el diccionari de l'Acadèmia i convertix en normatives paraules que arreplega el malaguanyat *Diccionari català-valencià-balear*. I resulta que hi han filòlegs que diuen que el diccionari de l'Acadèmia és «descriptiu i dialectal». És la cançó de l'enfadós. Si Alcover alçara el cap, el tornava a colgar. El que no explica Esteve és per què és tan pernicios descriure les paraules de la llengua i incloure en el diccionari les paraules dels diferents parlars. ¿Tan roín és que hi apareguen paraules locals com *capçó* ('drap'), *araboga* o *pericana*? ¿Empobrixen la llengua o l'enriquixen? Jo, amics lectors, crec sincerament que l'enriquixen. M'estimo més un diccionari «descriptiu i dialectal» com el DAVL que conserva i dóna vida a paraules nostrades que no un diccionari autènticament «normatiu» com el DIEC que ignora les paraules dels nostres parlars i les deixa morir.

Doblets, contradiccions i barbarismes

Un altre tema són els doblats, com *acaminar* (→ *caminar*), *llauger* (→ *lleuger*) o *peluca* (→ *perruca*), que, segons l'autor de l'article, s'han multiplicat. Es veu que el criteri per a incorporar-los és que l'haja escrit algun autor de renom o que aparega en algun diccionari destacat (els tres exemples, de fet, estan en el DCVB). L'única cosa que hem de fer és pedagogia: ensenyar als usuaris quina és la forma més adequada que han de fer servir en contextos formals; en una exposició sobre els rèptils, per posar un cas, no és adequat usar *acaminar*. En-

cara que a mi eixos doblats no em molesten, reconec que són formes totalment prescindibles amb alguns matisos. Si hi haguera un projecte de diccionari comú entre l'IEC i l'AVL, cosa que seria ideal i que he reclamat més d'una vegada, és evident que estos doblats serien els primers peons que caurien. I té raó el senyor Esteve quan critica que hi hagen unes quantes paraules que es poden escriure de tres maneres o fins i tot de quatre. [En un article sobre el nom de les lletres](#), ho vaig advertir: segons l'Acadèmia, podem dir *ef*, *efe* o *efa*, i això no és convenient. Un criteri hauria de ser que no s'incloueren en el diccionari més de dos formes d'una mateixa paraula. També és veritat que, davant d'un mateix fenomen, actua de forma arbitrària: *llògic* sí, però *lliteratura* no; i *sancer* sí, però *carratera* no. Eixos, amic Francesc Esteve, sí que són defectes que l'Acadèmia hauria de corregir (o, com a mínim, explicar). Ara bé: concloure que per un grupet de paraules marginal el diccionari de l'Acadèmia és «ben contradictori» em pareix injust i molt agosarat.

Respecte a les contradiccions internes, efectivament n'hi han en el diccionari de l'Acadèmia. Però el que no diu l'autor de l'article és que també n'hi han en el DIEC. Per exemple, el Termcat, que és un centre terminològic de caràcter oficial i consultiu creat l'any 1985 per la Generalitat de Catalunya i l'IEC, conté les paraules *bolo* ('representació'), *espagat*, *leotards*, *parapent*, *pin*, *polo* ('gelat'), *triler* o *xilena* (en esports), entre altres, però el DIEC no les ha incorporades ni l'any 1995, ni en 2007 (DIEC2), ni en les revisions posteriors. Que conste que l'objectiu no és retraure els defectes del DIEC, sinó que és fer vore que l'opinió del senyor Esteve és interessada.

Finalment, pel que fa als castellanismes, vaig escriure no fa molt un article al digital de cultura *Núvol* que es titula [«Paraules que ja no són barbarismes segons el DNV»](#). Allí explico que no tots els barbarismes que accepta el diccionari de l'Acadèmia (vora cinc-cents) són castellanismes i que el criteri per a acceptar-los són tres: que estiguen assimilats en la llengua viva, que literats famosos i periodistes reputats l'usen o que apareguen en obres lexicogràfiques de prestigi. No diré que estic a favor de tots els barbarismes acceptats, però sí que tots s'han acceptat per un d'estos criteris, els quals, segons el senyor Esteve, deuen ser «deficients i contradictoris». De tota manera, crec que no és cap drama acceptar en el diccionari normatiu paraules tan assimilades a la nostra llengua oral i escrita com *disfrutar*, *apretar*, *enterar-se*, *tamany*, *tonto* o *despedir*, entre altres. L'altra opció és la que passa a Catalunya: el DIEC no les accepta, però els mitjans de comunicació i les obres literàries les utilitzen a tota hora i es salten el diccionari normatiu a la torera, cosa que diu molt poc a favor d'eixe diccionari normatiu. Com a *divertimento*, podeu consultar el llibre d'estil de la

Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (esadir.cat) i mirar les paraules que la Corporació usa a pesar de no estar acceptades en el DIEC. Entre elles, hi trobareu *xiringuito*, *catejar*, *clínex*... (no estan en el DAVL, per cert). Més d'u es posarà les mans al cap.

¿És un diccionari de veres «deplorable»?

En conclusió, el filòleg i tècnic lingüístic valencià Francesc Esteve ve a dir als lectors que el diccionari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua no era necessari i que, a més, conté una garbera de defectes. He maquillat una mica les paraules, perquè la seua opinió, com ja advertix *Vilaweb*, és «contudent» (coses del màrqueting): diu que és «un diccionari contradictori, deficient i irresponsable» i que, en definitiva, és «deplorable», entre altres *contundències* que ja sabem. Però hem vist que l'escrit, que a primera vista pot paréixer convincent, conté arguments esbiaixats. En primer lloc, acusa l'Acadèmia de no consensuar el diccionari amb la institució que, segons l'autor, està per damunt d'ella (l'IEC), quan realment la responsabilitat en la normativa del català/valencià és compartida perquè les dos tenen el mateix rang legal. El que hem d'exigir els parlants és que comencen a posar-se d'acord, que ja va sent hora; i motius per a confiar-hi n'hi han, com demostra [l'acord a què van arribar l'Acadèmia i el Termcat](#) el 5 de maig d'enguany. A més, no aporta cap alternativa, segurament perquè deu ser massa contudent demanar a l'Acadèmia que desaparega del mapa. Per contra, en l'article «Les aportacions del *Diccionari normatiu valencià*», els lectors que vullguen estar ben informats poden trobar alternatives a la situació actual, que convenim que ha de millorar.

Per l'altre costat, Francesc Esteve focalitza tot el desafecte pel DAVL ressaltant els poquets defectes que té, quan resulta que alguns no ho són, però amaga interessadament les enormes virtuts que té (o no les coneix), de manera que el lector que no té altres dades es deixa portar pel missatge pessimista de l'autor i acaba pensant que el diccionari valencià és «deplorable». Comptat i debatut, ¿quin favor fan articles com el de Francesc Esteve a la recuperació del valencià i al sentiment d'adhesió al valencianisme? ¿Calia un altre –i ben tendiciós– article contra el diccionari de l'Acadèmia?

Vegeu també l'article de J. Leonardo Giménez [“El DNV, un diccionari que feia falta”](#)

6 Un diccionari possible

Miquel Boronat

Blog *Eines de llengua*, 06/10/2016

<http://einesdellengua.blogspot.com/2016/10/un-diccionari-possible.html>

El diccionari de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) té molts defectes. Jo crec que són derivats d'una institució que està creant-se encara i que arrossega quasi els mateixos problemes que la societat valenciana, pel que fa a la llengua, pel que fa a la legalitat, pel que fa a tantes coses.

Dit això, cal dir que l'[article](#) de Francesc Esteve no és un missatge de [la llista Migjorn](#), però és un comentari d'opinió convertit en article per a *Vilaweb*. Té 15 paràgrafs. Fins a mitjan paràgraf cinqué, opina sobre la necessitat del diccionari, sobre la descoordinació amb l'IEC i descriu la prelación normativa històrica de l'IEC per davant de l'AVL.

En el paràgraf següent, opina sobre l'ús del terme «normatiu» en el títol DNV i sobre què hauria de fer un diccionari normatiu. Tot seguit deixa caure una pregunta que pretén ser retòrica («què guanyaríem...») i que cadascú respondrà en un sentit o altre, no necessàriament com supose que pretén l'autor. Esteve fa ús dels exemples de «bufat, mamat i torrat», però no tinc clar si pretén dir que no s'haurien d'haver admés o que s'haurien d'haver deixat fora del DNV. Al capdavant, l'adjectiu «bufat» està en el DIEC i els altres dos en el GD62; el GDLC recull «torrat». En tot cas, el DIEC recull els verbs corresponents (amb eixa accepció) que permeten crear els participis que han donat lloc als adjectius.

A continuació, després d'esmentar el concepte «normativització consolidada» com si fóra un fet evident i concret, destaca l'abundància de «formes dobles» que apareixen en el DNV. Fa un poquet de cosa que no aclari que la inclusió de «formes dobles» en un diccionari no imposa l'obligació d'utilitzar-les. Al capdavant, si la «normativització consolidada» és tan consolidada com diu, els usuaris del valencià sabran triar la forma que preferixquen. I tot dins de la normativa, sense haver de trobar-se a la intempèrie ni tan sols quan parlen.

Després fa una petita enumeració de casos en què el DNV recull diverses opcions, la qual cosa li dóna més un caràcter de «diccionari descriptiu o dialectal». En este punt opina que no seria tindre «bon criteri» recollir les diverses formes que adopta el pronom personal de primera persona del plural: «nosaltros, nosatres, mosatros, natros». Crec que en este cas també hauria d'haver

criticat l'oblit del DNV. Jo no puc pronosticar si acabaran entrant o no en el diccionari, perquè encara que «mosatros» és la forma més usual on jo em menege, Francesc Esteve assevera que «ja han estat àmpliament superades per a la majoria dels usuaris, que coneixen i usen només les formes de referència». No ho negaré, encara que no siga el meu cas.

És en el paràgraf següent on apareix el punt que més aporta en crítica filològica, ja que li retrau al DNV que «sembla actuar de manera arbitrària». S'ho hauran de fer mirar, els acadèmics, perquè els exemples que exposa Esteve segurament s'han de tindre en compte per a ampliar el diccionari. No sé si la freqüència d'ús documentada és la raó (històrica, segurament) per a distingir els casos i els ha fet incloure «*sancer*, *llançol* i *llauger* però no *jagant* (*gegant*) ni *calandari* (*calendari*) ni la variant *jauger*». Com ara, els tres primers apareixen en el *Tirant*; en canvi, Martorell féu servir «gigant» i crec que cap «calandari» (però els dos es documenten en el segle XV). (L'esment de «jauger» deu ser una broma privada d'Esteve.)

Més avant comenta els castellanismes admesos en el DNV amb l'etiqueta «colloquial» que Esteve diu «no admesos per la immensa majoria dels altres diccionaris de referència». Suppose que no era la intenció de l'autor, però oferix una llista de casos que resulta informativa: jo haguera tardat més a enterar-me d'eixes novetats. En tot cas, cal dir que «quarto» ('cambra') no és cap novetat, ja que apareix en el GDLC i en el GD62, amb més accepcions (el DIEC també el recull, però sense l'accepció 'cambra').

Com a cosa positiva, Esteve assenyala que el DNV esmena alguns casos del *Diccionari ortogràfic i de pronúncia del valencià* (DOPV). El DOPV, ho dic jo, no Esteve, va ser una de les errades conceptuals de l'actuació de l'AVL. (No cal repetir que un diccionari ortogràfic no té sentit sense un diccionari amb definicions: no és molt recomanable escriure paraules sense saber què volen dir.)

Més errors o contradiccions del DNV en el paràgraf següent, que faran bé els acadèmics de revisar. I arribem a les conclusions. N'hauran de prendre nota en l'AVL, perquè les paraules d'Esteve no estan mancades de sentit, encara que la seua valoració del DNV no siga positiva. Els retrets sobre les discrepàncies normatives entre l'AVL i l'IEC, la falta de comunicació o de col·laboració amb altres institucions s'han de corregir. Tanmateix, sempre serà possible que allà on Esteve troba a faltar «rigor, visió global i coherència» altres hi veguen més «una obra ben feta i útil per a tots els usuaris de la llengua» que tracta d'evitar l'excés d'«entrebanca a la normalitat pel cantó de la normativa». Coses del punt de vista.

En qualsevol cas, amb este diccionari més que sense ell, i en este moment, tenim els valencians una oportunitat de dedicar-mos a l'ús en tota l'amplitud de registres i formes i menys a l'elaboració del simple desús. L'ús i la pressió socials faran desaparéixer variants i en faran nàixer. Este diccionari, quan es trobe inserit en una dinàmica diferent, haurà de ser més àgil i s'haurà de convertir en una obra de consulta i no tan sols en una confirmació o refutació permanent d'una «unitat lingüística» que pareix que sempre necessite més adhesions que demostracions.

7 Tota pedra fa paret

Magí Camps

La Vanguardia, 03/10/2016

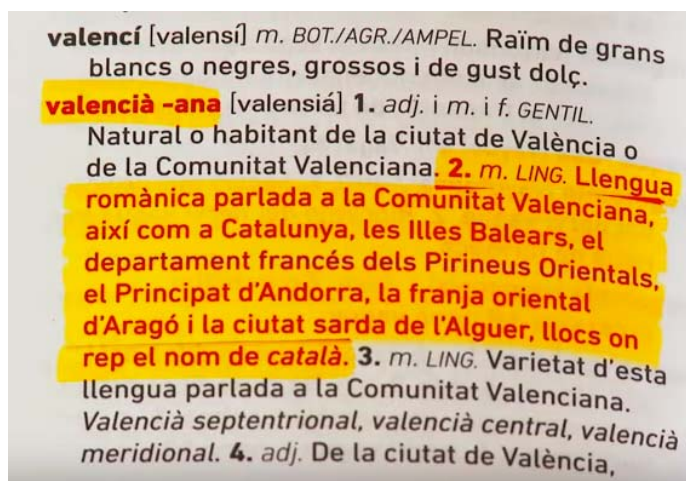
<http://www.lavanguardia.com/vida/20161003/41741667693/tota-pedra-fa-paret.html>

Al cap de dos anys d'haver estat penjat al web de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), el *Diccionari normatiu valencià* (DNV) veu la llum en paper. Tot i que un diccionari en línia és molt útil per la rapidesa en les cerques, no permet buscar paraules per aproximació ni la lectura com un llibre, la deliciosa experiència de llegir mots i definicions ordenats per ordre alfabètic, sense cap coherència semàntica.

Val a dir, però, que aquest sistema de penjar primer el diccionari en línia i més tard la versió en paper honora l'AVL. Si més no, l'interès crematístic queda diluït, cosa d'agrair en una institució pública. A més, el fet que les paraules hagin estat exposades a l'opinió pública, n'ha permès fer una revisió i una correcció exhaustives. Ara, doncs, els dos volums en paper contenen l'essència de la primera feina més les millores que, de manera voluntària, els usuaris hi han aportat.

Però anem al fet en si, al fet de publicar un diccionari normatiu valencià al marge de l'acadèmia que, en principi, abraça tots els parlants del català, valencians inclosos. Em refereixo, esclar, a l'Institut d'Estudis Catalans. Quan ara fa dos anys es va presentar el vocabulari en línia, la primera sorpresa –agradable– va ser que va tocar la pera ben tocada als impulsors polítics d'aquesta iniciativa: el PP valencià, que pretenia fragmentar encara més la llengua catalana dotant la variant valenciana de les institucions pertinents per fer-la forta a banda del centralisme lingüístic de Catalunya.

El que els va tocar el voraviu va ser, precisament, la definició de *valencià*: “Llengua romànica parlada a la Comunitat Valenciana, així com a Catalunya, les Illes Balears, el departament francès dels Pirineus Orientals, el Principat d’Andorra, la franja oriental d’Aragó i la ciutat sarda de l’Alguer, llocs on rep el nom de *català*”. Tot i que el govern popular va posar en qüestió la definició, la resposta inapel·lable de l’AVL va ser que la seva feina no es regia per criteris polítics, sinó científics.

De fet, a banda d’alguna excepció, de les 90.000 entrades del DNV, dos terços corresponen al diccionari normatiu de l’IEC –donant prioritat a les formes valencianes–, i l’altre terç són paraules pròpies del valencià, la majoria ja presents en vocabularis com ara el *Diccionari català-valencià-balear*, més 8.000 d’inèdites.

Sobre la conveniència i la qualitat d’aquest diccionari, hi ha opinions per a tots els gustos. Però ateses les circumstàncies sociolingüístiques del català, especialment al País Valencià, qualsevol eina que pugui suposar una ajuda per revitalitzar la branca malmesa penso que ha de ser benvinguda.

8 Enllaços i convocatòries

- ▶ Conferència d’Isidor Marí: [“La diversitat lingüística, més enllà del sentit comú”](#). **19 d’octubre del 2016 a les 18:30**, Auditori de la Fundació Joan Miró, Parc de Montjuïc, Barcelona.
- ▶ Jornada [“Plurilingüisme i diversitat cultural: una responsabilitat educativa compartida”](#). **29 d’octubre del 2016**, Institut Municipal d’Educació de Barcelona.

- ▶ Fundació Nexe, [I Workshop de Multilingüisme i diversitat lingüística: les polítiques lingüístiques a la Unió Europea](#). **4 de novembre del 2016**, Sala de Graus Enric Valor, Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació, Universitat de València.
- ▶ Linguapax International, simposi internacional [“L’estatus de les llengües. L’oficialitat importa?”](#) **24 i 25 de novembre del 2016**, Escola d’Administració Pública de Catalunya, Barcelona.
- ▶ Primer doblatge en català de la història: [Draps i ferro vell \(*Bric à brac & Cie*\) \(1931\)](#)
- ▶ La [Direcció General de Política Lingüística](#) (Generalitat de Catalunya) estrena una [nova pàgina de dictats en línia](#) (10/10/2016)
- ▶ Participeu a [Milmots – Un món de paraules](#), un web que arreplega paraules enviades per la gent que permeten fer un estudi sociolingüístic que abasta tot el territori.
- ▶ Jesús Bernat Agut: [presentació de *Vocabulari de Catí. Oficis, càrrecs i estats*](#), de Joan Puig, edició de Pere-Enric Barreda i Àngela Buj (blog *Imatgies*, 12/10/2016)
- ▶ F. Xavier Vila: [“Per avançar cap a la capacitació lingüística del personal”](#) (blog *Amb certa calma*, 11/07/2016)
- ▶ Teresa Tort: [“Menejar”](#) (blog *Agafada al vol*, 03/07/2016)
- ▶ Rudolf Ortega: [“Català genuí, català espuri”](#) (*El País*, 25/07/2016)
- ▶ Manuel S. Jardí: [“El tio Canya ha mort”](#) (*La Veu del País Valencià*, 19/09/2016), sobre el llibre *El tio Canya ha mort. Notes sobre la mecànica sociolingüística del valencià* (Fundació Nexe), de Francesc J. Hernández.
- ▶ Carles Fenollosa: [“Pessimisme lingüístic a la valenciana”](#) (*Saó*, 22/09/2016)
- ▶ [Petició a l’Institut d’Estudis Catalans sobre la reducció de mots amb accent diacrític](#), promoguda pel Cercle Vallcorba